

Seguretat jurídica: codificació

Salvador CAPDEVILA i PALLARÈS

En aquest assaig voldria defugir dels conceptes jurídics indeterminats i de les sempre determinants definicions. Per aquesta raó intentaré explicitar el títol d'una manera pràctica, que sempre pot resultar més aclaridora.

Els rotatius de premsa d'Espanya d'ahir, dia 22 de novembre de 2013, es feien ressò en una breu notícia d'un estudi en què es diu que a Espanya un 64% de la població no confia en el sistema judicial del país, davant el 43% de mitjana de la UE i del 13% dels dos països que en surten més ben parats, Dinamarca i Finlàndia (al darrere d'Espanya només es troben Lituània, les repúbliques balcàniques i Itàlia). Ja sabem, però, que la justícia no és notícia, sinó que la notícia són els casos quan eclosionen.

Imaginem ara, per un moment, que els poders de l'Estat andorrà (que no em consta que mai s'hagi fet), volguessin copsar quina és la representació social del sistema judicial i de la justícia a Andorra, i que efectuessin una enquesta pública entre diferents sectors de la societat (empresaris, propietaris, assalariats, prestadors de serveis, funcionaris, mestresses de casa, estudiants de batxillerat i de graus superiors, etc) amb preguntes com ara:

- "Coneixeu les instàncies judicials d'Andorra en matèria civil, penal i administrativa?"
- "Podeu dir quin és el paper d'un fiscal? Sabeu si intervé en matèria que no sigui de caràcter penal i, en cas afirmatiu, les funcions que té assignades?"
- "Creieu que hi ha efectiva separació entre el Govern i l'administració de justícia?"
- "Creieu que els polítics i els bancs tenen un tracte preferent a la resta de persones?"
- "Confieu en la justícia?"

Amb independència que les respostes fossin o no encertades, el que és segur és que avui per avui, en les circumstàncies actuals i sense voler fer extrapolacions al nostre país de la notícia ressenyada, gairebé tothom diria que la justícia, per damunt de tot, és lenta, i això té a veure amb la seguretat jurídica i amb la codificació, en la mesura en què la lentitud crea incertesa, i la incertesa crea inseguretat jurídica al ciutadà.

I això ho sabem molt bé els que exercim la professió d'advocat (la resta d'actors de la justícia, també), ja que les preguntes més freqüents que ens formulen els clients quan ens presenten casos tenen dues vessants ben diferenciades: el temps i el resultat.

Les primeres es podrien resumir en les següents:

- "I aquest judici durarà molt, quant de temps estarem a tenir sentència?"
- "I el recurs serà igual de llarg?"
- "I després per cobrar, trigarà molt més?"

I les preguntes relatives al resultat són del tipus:

- "Vull portar a la Batllia tal senyor per això i per això altre –i exposen un o diversos fets–. Puc fer-ho?"
- "Li sembla que guanyarem o perdrem?"
- "Pagarà el contrari les costes processals i els seus honoraris?"
- "I què em pot passar si perdem?"

Per tant i en definitiva, des de la praxi jurídica i sense por d'equivocar-nos, podem afirmar que el que preocupa a la gent és en primer lloc que la justícia sigui ràpida i, en segon lloc, saber a què s'ha d'atenir. O dit d'altra manera: saber que es pronunciarà sentència en un "termini raonable" (emprant paraules del TEDH i del nostre Tribunal Constitucional), i tenir, abans de començar, un procediment, una mena de *photo finish* del resultat final. I això és molt important quant a la seguretat jurídica, perquè requereix d'una codificació.

Pensem com les persones generalment són prudents a l'hora d'acudir a la Batllia. No són amants de les sorpreses, i si s'engresquen en un judici que només saben quan comença però no quan s'acabarà, volen saber, o almenys volen poder preveure per on anirà la sentència que hi posi fi, cosa que, avui per avui i en funció de l'objecte concret del plet, és difícil conèixer quin és el dret material per aplicar, i encara la norma concreta.

Sabem que avui el dret civil d'Andorra està format per la legislació puntual en matèries concretes emanada del Consell General, per la legislació preconstitucional emanada dels coprínceps i dels seus delegats, pel dret català anterior al Decret de Nova Planta de 1716 i pels drets romà i canònic amb caràcter supletori. I el problema rau que aquest dret català no està codificat i és desconegut en la seva major part, no tan sols pels ciutadans en general, sinó més concretament pels diferents actors de la justícia, amb els problemes que això comporta.

Podem estar d'acord que el fet que la justícia hagi de ser ràpida no se soluciona únicament amb la codificació, tot i que hi pot ajudar. Però també estem d'acord que saber a què ens hem d'atenir sí que es pot solucionar amb la codificació. Fixem-nos, sinó, que tothom, per més que no sàpiga ni hagi estudiat dret, sap que si aparca malament el vehicle, el multen; que si no paga el lloguer del pis, el poden fer fora; que robar està penat, i molts d'altres exemples que se'ns podrien ocórrer.

L'essència d'aquest saber general i popular passa pel fet que les obligacions dels conductors i les normes de seguretat viàries estan compendiades en la Llei del Codi de la Circulació, emanada del Consell General, i que, en major o menor mesura, els titulars del permís de conduir i també molts que no el tenen, en coneixen bona part; que les obligacions de l'arrendatari, com per exemple pagar la renda, entre d'altres, estan previstes en la Llei d'arrendaments de finques urbanes emanada del Consell General, i que propietaris i arrendataris coneixen en major o menor mesura; que les contravencions penals i els delictes estan recollits en la Llei qualificada

del Codi Penal, emanada del Consell General, i que els ciutadans, estiguin o hagin estat o no condemnats, més o menys coneixen quins fets són constitutius d'il·lícit penal i quins no; que les relacions amb les administracions (comuns, Govern, etc.), estan compendïades en el Codi de l'Administració emanat del Consell General, i gairebé tothom sap com actuar amb i davant l'Administració, i que quan un comú denega una petició es recorre en alçada davant el Govern. Volgudament en cada exemple, en citar cada cos legal, he emprat el complement o aposició *emanat del Consell General*, per contraposició directa a la legislació emanada dels coprínceps i els seus delegats, al dret català anterior al Decret de Nova Planta i als drets romà i canònic que, evidentment, no han emanat del Consell General, i això té una raó essencial i definitiva: les normes han d'emanar del poble, i el Consell General és qui representa el poble andorrà, tant ara com des de sempre.

I aquesta, al meu entendre, és la principal raó per la qual avui dia la gent d'Andorra no es pot fer una idea d'allò a què s'ha d'atenir en judicis sobre matèries civils sobre les quals el Consell General no ha legislat, perquè el dret català anterior al Decret de Nova Planta de 1714 no es troba codificat i en bona part està format pel costum, amb la qual cosa és poc accessible als ciutadans i als actors de la justícia, i en conseqüència, és, sovint, desconegut.

Més planerament, m'atreveria a dir que la promulgació d'un codi civil emanat del Consell General que representa el poble andorrà, unida al compàs del temps, són les úniques eines que permeten al ciutadà aprehendre (i ho dic bé, amb hac intercalada, en el sentit de fer-les seves), les idees essencials de les diferents figures jurídiques que integren el nostre dret civil, avui encara no codificades.

En definitiva, i per entroncar amb la idea de *seguretat jurídica* que sempre acompanya el substantiu *codificació*, des del punt de vista de la representació que hom té de la justícia, ha de passar pel fet que sigui ràpida i previsible. Que sigui ràpida, mereix un estudi i decisió política especial; que sigui previsible, requereix en primer lloc que sigui coneguda i compresa pel ciutadà, i això es clou en la necessitat que el Consell General ordeni de manera unitària, sistemàtica i simplificada en un codi les lleis i el costum que constitueixen el dret civil d'Andorra.

Que la justícia, endemés de ràpida i previsible, sigui justa –que no sempre ho és– ja seria una tautologia, però com apuntava l'expresident del Tribunal Constitucional d'Andorra i notari a Barcelona Sr. Juan José López Burniol en una conferència que impartí l'any 2004 en què abordava el tema de la seguretat jurídica, el que inquietava els ciutadans de l'imperi romà –com possiblement avui també és així– no era que la justícia fos justa; era saber si tenien acció (*actio*), com a pressupòsit per poder deduir pretensions davant dels tribunals i que els fossin estimades, i per això el pretor romà es cuidà de crear accions útils en els supòsits en què no hi havia acció directa.

En resum, la rapidesa a l'hora d'obtenir una sentència i poder formar una idea prèvia de quin en serà el resultat, són els eixos fonamentals perquè la ciutadania pugui formar consciència de seguretat jurídica, i aquesta previsió suposa un accés i coneixement previ de la norma per aplicar, que, definitivament, només passa per la promulgació d'un codi civil pel Consell General.

Alhora, els diferents actors de la justícia (magistrats, batlles, fiscals, procuradors i advocats), podem afrontar amb més seguretat també el servei que prestem als ciutadans.

Salvador CAPDEVILA i PALLARÈS

advocat i exdegà del Col·legi d'Advocats d'Andorra